

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ

ЕТНОПОЛІТОЛОГІЯ ТА ЕТНОДЕРЖАВОЗНАВСТВО

Методичні рекомендації
до вивчення дисципліни для аспірантів
спеціальності «Політологія»

Київ 2017

УДК 323.1+323.2

Укладачі: В.Л. Семко, канд. політ. наук, доцент
Є.В.Перегида, докт. політ. наук, професор

Рецензент: І.О. Кресіна, докт. політ. наук, професор

Відповідальний за випуск Перегида Є. В., д.п.н., проф.

Затверджено на засіданні кафедри політичних наук, протокол №12 від 12 червня 2017 р.

Етнополітологія та етнодержавознавство: Методичні рекомендації до вивчення дисципліни для аспірантів спеціальності «Політологія». Уклад. В.Л.Семко, Є.В. Перегида. К. : КНУБА, 2017. 29 с.

Подано плани практичних занять, літературу до кожної теми практичних занять, тематику та рекомендації щодо написання індивідуальних завдань, особливості політики щодо академічної доброчесності, щодо відвідування, питання підсумкового контролю, список рекомендованої літератури.

Призначено для аспірантів спеціальності «Політологія».

ЗМІСТ

1. Загальні положення.....	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни.....	6
3. Плани семінарів та рекомендації з підготовки до практичних занять.....	9
4. Тематика індивідуальних завдань.....	15
5. Система оцінювання та вимоги.....	16
6. Література.....	23

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Етноси та нації є одними з активних суб'єктів політичного процесу та об'єктів різних видів політики. Тому сфера відносин між етносами та націями є невід'ємною складовою політичного життя сучасних країн. Політична суб'єктність етносів та націй реалізується через участь етнічних (національних) еліт, громадських організацій, політичних партій у процесах державотворення, формування та реалізації різних видів політики. Вивчення курсу «Етнополітологія та етностатистика» обумовлено й тим, що в Україні на сьогодні відбуваються надзвичайно складні й суперечливі етнонаціональні процеси, зокрема, національно-державного будівництва.

Методичні рекомендації узгоджуються з робочою програмою навчальної дисципліни. Курс «Етнополітологія та етностатистика» є вибірковим навчальним курсом, який вивчається аспірантами у третьому семестрі. Він розрахований на 50 годин аудиторних, в т.ч. 28 годин практичних, занять.

Дане видання містить мету вивчення, компетентності, які має здобути аспірант, програмні результати навчання, дані щодо викладачів, тематику практичних занять, вимоги до виконання індивідуального завдання, шкалу оцінювання знань, вмінь та навичок аспіранта, роз'яснення деяких аспектів організації навчального процесу, список навчально-методичного забезпечення, джерел та літератури для підготовки до практичних занять та виконання індивідуального завдання. Також містяться основні положення щодо політики академічної доброчесності та політики відвідуваності занять.

Важливе значення при вивченні дисципліни відводиться самостійній роботі аспірантів, зокрема виконанню індивідуального завдання, написанню есе. У цьому виданні наведений орієнтовний перелік тем індивідуальних завдань. Перелік не є вичерпним. Аспіранти можуть запропонувати власні теми, зокрема, виходячи з інтересів своєї наукової роботи. Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Зокрема, це можна зробити у вигляді реферату. Вимоги до оформлення реферату: - обсяг – від 18 до 24 сторінок рукописного тексту; - реферат включає: план, відповідно до плану зміст, основні висновки та список літератури. Список літератури може складатися за алфавітом, за тематикою, або за порядком згадування літератури в тексті. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, зокрема, у вигляді презентації або форматної роботи. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Пререквізитами є набір знань, вмінь та навичок, отриманих під час курсів: «Історія філософії та філософської думки»; «Академічна доброчесність та академічне письмо»; «Організація та управління науковою діяльністю»; «Теорія та історія політичної науки».

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Головною метою курсу є вивчення тенденцій розвитку етнополітичної сфери людського буття, з'ясування закономірностей взаємовідносин етнонаціональних спільнот між собою та з державою, ознайомлення зі шляхами і методами національно-державного будівництва, засадами і принципами демократичної етнонаціональної політики.

Основна ціль курсу полягає у формуванні в аспірантів глибоких об'єктивних знань про місце і роль етнонаціональних спільнот у політичному житті суспільства, механізмів регулювання міжетнічних та міжнаціональних відносин, навичок дослідження етнонаціональних процесів, підвищенні їх етнополітичної культури та підготовці до активної участі у національно-державному будівництві і формуванні демократичного правового суспільства.

На основі вивчення дисципліни аспірант набуває таких **компетентностей**:

інтегральну – здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та/або професійної практики;

загальні:

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК03. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, бути критичним і самокритичним.

ЗК04. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК09. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК10. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК11. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

спеціальні (фахові і наукові):

ФК01. Комплексне розуміння природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи розвиток уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.

ФК02. Поглиблене знання нормативної та позитивної політичної теорії, політичного аналізу, порівняльної та прикладної політології та володіння категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.

ФК03. Комплексне розуміння принципів функціонування та закономірностей розвитку влади та публічної політики, політичних

інститутів та процесів, політичної поведінки, політичної культури та ідеології, світової політики та політики окремих країн та регіонів.

ФК04. Комплексне застосування широкого спектру політологічних понять, теорій і методів до аналізу владно-політичних відносин політичних акторів, інститутів та ідей відповідно до певного історичного або сучасного контексту.

ФК05. Комплексне розуміння особливостей реалізації влади у різних політичних системах та застосування широкого спектру політологічних теорій, концептів і методів для аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.

ФК06. Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати комплексні політологічні дослідження з використанням широкого кола прикладних методів, технологій та інструментарію аналізу.

ФК09. Комплексне розуміння теорій символічної політики, специфіки розвитку медіатехнологій, ролі архітектури в реалізації влади та політики.

За результатами навчання аспірант зможе:

ПР03. Опанувати універсальними навичками дослідника, зокрема застосування сучасних інформаційних технологій, розробки, організації та управління науковими проектами та/або науковими дослідженнями, презентації їх результатів у професійному середовищі через сучасні форми наукової комунікації (академічні наукові публікації, семінари, конференції), в засобах масової інформації та в публічній сфері у національному та міжнародному контексті.

ПР04. Мати системний науковий світогляд та філософсько-культурний кругозір, який включає розвинене критичне мислення, професійну етику та академічну доброчесність, повагу різноманітності та мультикультурності.

ПР07. Знати історію політичних вчень, розуміти закономірності та механізми зміни парадигм у науці, зокрема політичній, знати основні положення сучасних підходів до наукового аналізу.

ПР08. Знати на поглибленому рівні нормативну та позитивну політичні теорії, політичний аналіз, порівняльну та прикладну політологію та володіти категорійно-понятійним та аналітично-дослідницьким апаратом сучасної світової політичної науки.

ПР12. Комплексно розуміти особливості реалізації влади у різних політичних системах та використовувати сучасні політологічні теорії, концепти та методи аналізу політики на місцевому, національному та міжнародному рівні.

ПР13. Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати комплексні політологічні дослідження з використанням широкого кола прикладних методів, технологій та інструментарію аналізу.

ПР15. Комплексно розуміти та застосовувати політологічні теорії до аналізу проблем регіонального та місцевого розвитку, будівництва та містобудування, вміти запропонувати шляхи їх розв'язання.

3. ПЛАНИ СЕМІНАРІВ

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЕТНОПОЛІТОЛОГІЇ ТА ЕТНОДЕРЖАВОЗНАВСТВА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЕТНОПОЛІТОЛОГІЇ

Практичне заняття 1. Погляди мислителів Стародавнього світу, Відродження та Просвітництва на проблеми етнополітики. (2 год.)

План

1. Зародження знань про життя і діяльність етнічних спільнот та їх взаємодію з державою в Давній Греції та Римі. Платон, Арістотель, стоїки, Цицерон.

2. Етнополітичні погляди в епоху Відродження. Н.Макіавеллі про незалежність і об'єднання Італії. Ж.Боден про народний суверенітет. Започаткування основ етнопсихології та етногеографії.

3. Епоха Просвітництва. Концепції Ф.Бекона, Т.Гоббса, Ш.Монтеск'є, Ж.-Ж.Руссо. Етнополітичні погляди «батьків-засновників» США. Вплив Великої Французької революції на етнополітичну думку. Ідеї І.Канта про всевітнє громадянство та світовий союз правових держав.

Література (згідно з позицією у загальному списку): 3, 4, 23, 57, 58, 62.

Практичне заняття 2. Становлення і розвиток етнополітології як науки. (4 год.)

План

1. Етнополітичні концепції в Німеччині на поч. ХІХ ст. Концепції нації та національної держави Й.Гердера. Й.Фіхте як засновник теорії націоналізму. Започаткування Г.Гегелем психологічно-історичної теорії нації.

2. Засновники нової науки: Р.Челлен та М.Бем.

3. Концепції предмету, функцій, цілей, об'єкту етнополітології. М. Паренті, Дж. Ротшильд, П.Ван Ден Берг, К. Дойч, Г. Сетон-Уотсон,

Е. Сміт, Л. Снайдер та ін. Марксистські погляди на етнонаціональні процеси.

4. Українські дослідники проблем етнополітології. В. Антонович, В. Вернадський, В. Винниченко, М. Грушевський, П. Куліш, В. Липинський та ін. Націологія О. Бочковського. Українська думка періоду незалежності.

Зародження «етнонаук» (етнології та націології) і «етнонапрямків»: етноісторія, етнофілософія, етноконфліктологія, етнопсихологія та ін.

Література (згідно з позицією у загальному списку): 2, 3, 4, 8, 9, 12, 23, 33, 36, 41, 54, 57, 58, 62, 64.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СТРУКТУРНІ ПАРАМЕТРИ ЕТНОПОЛІТОЛОГІЇ ЯК НАУКИ

Практичне заняття 3. Етнополітологія як наука: актуальність, предмет, об'єкт та основні закономірності. (2 год.)

План

1. Актуальність, доцільність та необхідність розвитку етнополітології. Етнополітологія як синтез етнології, націології та політології.

2. Об'єкт та предмет етнополітології. Основні закономірності етнополітології.

3. Понятійний апарат етнополітології.

4. Загальнонаукові та спеціальні методи та принципи дослідження.

5. Місце та роль етнополітології в системі суспільствознавства.

Література (згідно з позицією у загальному списку): 3, 4, 23, 25, 26, 32, 36, 52, 57.

МОДУЛЬ 2. ЕТНІЧНІ ТА НАЦІОНАЛЬНІ СПІЛЬНОТИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. ЕТНОСИ ТА ЕТНІЧНІСТЬ

Практичне заняття 4. Розвиток концепцій етносів та етнічності.

(2 год.)

План

1. Етапи етнічного розвитку людства.
2. Головні парадигми поділу людства на етноси.
3. Феномен та школи етнічності. Примордіалістська, інвентціоністська, сервайвелістська та еволюціоністська школи.
4. Етнічність у широкому та вузькому розумінні. Концепція і модель Г.Абрамсона. Концепція етнічної ідентичності та її основні типи. Концепція «символічної ідентичності» Г.Ганса.

Література (згідно з позицією у загальному списку): 2, 3, 4, 9, 10, 12, 36, 37, 43, 52, 54, 57.

Практичне заняття 5. Етнос та етнічні групи.

(2 год.)

План

1. Етнос як основна форма існування людства. Підходи щодо визначення етносу.
2. Ознаки етносу. Різноманітність форм етносу.
3. Поняття «етнічна група».
4. Форми утворення етносів.
5. Домінуюча група та етнічна меншина.

Література (згідно з позицією у загальному списку): 2, 3, 4, 9, 10, 12, 23, 32, 36, 37, 40, 41, 43, 50, 52, 57, 58.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. НАЦІЯ ЯК ІДЕЙНО-ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН

Практичне заняття 6. Нація як форма існування людства. (2 год.)

План

1. Підходи до визначення «нації».
2. Теорії нації: політична, психологічна, культурологічна, історико-економічна, етнічна.
3. Типологізація націй.
4. Національні меншини.

Література (згідно з позицією у загальному списку): 2, 5, 6, 8, 11, 14, 15, 25, 26, 33, 37, 42, 43, 46, 48, 50, 52, 53, 54, 57, 58, 59, 61, 62.

МОДУЛЬ 3. ЕТНОНАЦІОНАЛЬНІ СПІЛЬНОТИ В СИСТЕМІ ПОЛІТИЧНИХ ВІДНОСИН

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 5. ЕТНОСИ ТА НАЦІЇ В СУЧАСНИХ ПРОЦЕСАХ ПОЛІТИЧНОГО РОЗВИТКУ

Практичне заняття 7. Етнонаціональні спільноти в системі соціально-політичних відносин. (2 год.)

План

1. Діалектика взаємовідносин між етносами, націями та класами.
2. Класифікація держав за Е. Річмондом, Г. Нельсоном, У. Коннором, П. Ван Ден Бергом. Національні держави. Багатонаціональні держави. Поліетнічні та моноетнічні держави.
3. Поняття інтересів та цінностей. Національні, етнічні та державні цінності. Діалектика вселюдських цінностей та інтересів.

Література (згідно з позицією у загальному списку): 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 14, 15, 23, 24, 25, 27, 33, 36, 40, 43, 50, 52, 54, 56, 57, 58, 60.

Практичне заняття 8. Суспільно-політичні та етнонаціональні процеси в сучасному світі.
(2 год.)

План

1. Процеси суспільного розвитку: індустріалізація, урбанізація, глобалізація, модернізація. Сутність і характер глобалізації. Основні типи модернізації.
2. Теорії і основні типи етнооб'єднувчих процесів та процесів.
3. Загальні та специфічні причини етнічного ренесансу.
4. Головні та специфічні чинники політизації етнічності. Зміст та етапи феномену. Роль держави та політичних еліт у розвитку політизації етнічності.

Література (згідно з позицією у загальному списку): 1, 12, 16, 17, 22, 27, 28, 35, 37, 40, 49, 50, 56, 57, 58.

Тема 9. Процеси національно-державного будівництва та етнополітичної регіоналізації.
(4 год.)

План

1. Процес національного будівництва: сутність і характер. Етапи та фази націобудівництва. Роль еліт у цьому процесі. Шляхи і методи націобудівництва.
2. Етнополітична регіоналізація: сутність і характер, причини піднесення. Небезпека перетворення етнорегіоналізму на сепаратизм.
3. Засоби і методи вирішення етнорегіональних проблем. Децентралізація, автономізація та федералізація. Принцип субсидіарності.
4. Закономірності дезінтеграційних та інтеграційних процесів. Причини дезінтеграції. Сучасні концепції етнополітичної інтеграції. Типи, цілі та завдання інтеграції. Етапи і методи. Перспективи інтеграції в Східній Європі. Вхідження України до Європейського співтовариства: проблеми та перспективи.
5. Характер політичної діяльності національних меншин.

Література (згідно з позицією у загальному списку): 10, 14, 15, 17, 22, 24, 27, 28, 32, 35, 36, 37, 41, 47, 50, 53, 54, 56, 57, 58, 60.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 6. ЕТНОНАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА В УКРАЇНІ

Тема 10. Становлення та розвиток етнонаціональної політики в умовах незалежності.

(6 год.)

План

1. Об'єкти та суб'єкти етнонаціональної політики держави.
2. Структура етнонаціональної політики України: етнополітичні відносини, етнополітична свідомість, етнополітична організація як частина організаційних структур держави.
3. Функції етнополітики в Україні. Основні її завдання.
4. Основні політико-правові акти та закони.
5. Етнополітичні проблеми в Україні.

Література (згідно з позицією у загальному списку): 3, 4, 7, 13, 18, 19, 20, 21, 23, 30, 31, 32, 34, 38, 39, 42, 44, 45, 51, 53, 55, 59, 61, 63, 65, 66.

4. ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

1. Етнічна федерація як форма державного устрою.
2. Роль етнічного фактору у розпаді СРСР.
3. Розпад Югославії: причини та наслідки.
4. Імігрантські спільноти у Європі та їх вплив на політичні процеси.
5. Мультикультуралізм у сучасній політиці.
6. Етнорасові конфлікти у США.
7. Роль міжнародного співтовариства у вирішенні проблем етнічних, расових та релігійних меншин.
8. Західні загальнофілософські теорії як базова основа теоретичних підходів до вивчення міжетнічних відносин.
9. Стратифікаційні теорії у західних концепціях міжетнічних відносин.
10. Концепції асиміляції в західних соціально-політичних науках.
11. Етнос як суб'єкт етнополітичних процесів.
12. Місце етносу в системі соціальних спільнот.
13. Роль етнополітичного фактору у розвитку соціальних процесів.
14. Фактори виникнення і розвитку етнополітичних рухів.
15. Методи соціологічних досліджень у аналізі етнополітичних процесів.
16. Релігійні фактори виникнення етнополітичних конфліктів.
17. Діаспора як соціальна спільнота та етнополітичний феномен.
18. Основні теоретичні підходи до визначення поняття «нація».
19. Предмет і проблемне поле досліджень націоналізму.
20. Теоретичні підходи до визначення націоналізму.

5. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ.

Політика щодо академічної доброчесності

Тексти індивідуальних завдань (в т.ч. у разі, коли вони виконуються у формі презентацій або в інших формах) перевіряються на плагіат. Для цілей захисту індивідуального завдання оригінальність тексту має складати не менше 70%. Виключення становлять випадки зарахування публікацій аспірантів у матеріалах наукових конференціях та інших наукових збірниках, які вже пройшли перевірку на плагіат.

Списування під час тестування та інших опитувань, які проводяться у письмовій формі, заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). У разі виявлення фактів списування з боку студента він отримує інше завдання. У разі повторного виявлення призначається додаткове заняття для проходження тестування.

Політика щодо відвідування

Аспірант, який пропустив аудиторне заняття з поважних причин, має продемонструвати викладачу та надати до деканату ФУПД документ, який засвідчує ці причини.

Аспірант, який пропустив лекційне заняття, повинен законспектувати зміст цього заняття та продемонструвати конспект викладачу до складання заліку.

Аспірант, який пропустив практичне заняття, повинен законспектувати джерела, які були визначені викладачем як обов'язкові для конспектування, та продемонструвати конспект викладачу до складання заліку, а також виконати есе, якщо його виконання було передбачене планом заняття.

За об'єктивних причин (хвороба, міжнародне стажування тощо) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Методи контролю

Основні форми участі аспірантів у навчальному процесі, що підлягають **поточному контролю**: виступ на практичних заняттях; доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ; участь у дискусіях; аналіз першоджерел; письмові завдання (тестові, індивідуальні роботи у формі рефератів); есе (письмові роботи, оформлені відповідно до вимог). Кожна тема курсу, що винесена на лекційні та практичні заняття, відпрацьовується аспірантами у тій чи іншій формі, наведеній вище. Обов'язкова присутність на лекційних

заняттях, активність впродовж семестру, відвідування/відпрацювання усіх семінарських занять, виконання інших видів робіт, передбачених навчальним планом з цієї дисципліни.

При оцінюванні рівня знань аспіранта аналізу підлягають:

- характеристики відповіді: цілісність, повнота, логічність, обґрунтованість, правильність;
- якість знань (ступінь засвоєння фактичного матеріалу): осмисленість, глибина, гнучкість, дієвість, системність, узагальненість, міцність;
- ступінь сформованості уміння поєднувати теорію і практику під час розгляду ситуацій, практичних завдань;
- рівень володіння розумовими операціями: вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, робити висновки з проблем, що розглядаються;
- досвід творчої діяльності: уміння виявляти проблеми, розв'язувати їх, формувати гіпотези;
- самостійна робота: робота з навчально-методичною, науковою, допоміжною вітчизняною та зарубіжною літературою з питань, що розглядаються, уміння отримувати інформацію з різноманітних джерел (традиційних; спеціальних періодичних видань, ЗМІ, Internet тощо).

Вимоги до **есе**. Оформлюється з одного з питань семінарського заняття. Викладається особистий погляд аспіранта на проблему. Посилання непотрібні. Обсяг – 2-3 сторінки.

Тестове опитування може проводитись за одним або кількома змістовими модулями. В останньому випадку бали, які нараховуються аспіранту за відповіді на тестові питання, поділяються між змістовими модулями.

Індивідуальне завдання підлягає захисту аспірантом на заняттях, які призначаються додатково.

Індивідуальне завдання може бути виконане у різних формах. Зокрема, аспіранти можуть зробити його у вигляді реферату. Реферат повинен мати обсяг від 18 до 24 сторінок А4 тексту (кегель Times New Roman, шрифт 14, інтервал 1,5), включати план, структуру основної частини тексту відповідно до плану, висновки і список літератури, складений відповідно до ДСТУ 8302:2015. В рефераті можна також помістити словник базових понять до теми. Водночас індивідуальне завдання може бути виконане в інших формах, наприклад, у вигляді презентації у форматі Power Point. В цьому разі обсяг роботи визначається індивідуально – залежно від теми.

Література, що рекомендується для виконання індивідуального завдання, наведена у цьому виданні, а в електронному вигляді вона

розміщена на Освітньому сайті КНУБА, на сторінці кафедри політичних наук і права.

Також як виконання індивідуального завдання за рішенням викладача може бути зарахована участь аспіранта у міжнародній або всеукраїнській науково-практичній конференції з публікацією у матеріалах конференції тез виступу (доповіді) на одну з тем, дотичних до змісту дисципліни, або публікація статті на одну з таких тем в інших наукових виданнях.

Текст індивідуального завдання подається викладачу не пізніше, ніж за місяць до початку залікової сесії. Заняття із захисту індивідуальних завдань призначаються не пізніше, ніж за 2 тижні до початку сесії. Викладач має право вимагати від студента доопрацювання індивідуального завдання, якщо воно не відповідає встановленим вимогам.

Результати поточного контролю заносяться до **журналу обліку роботи**. Позитивна оцінка поточної успішності аспірантів за відсутності пропущених та невідпрацьованих семінарських занять та позитивні оцінки за індивідуальну роботу є підставою до підсумкової форми контролю – заліку . Бали за аудиторну роботу відпрацьовуються у разі пропусків.

Підсумковий контроль здійснюється під час проведення залікової сесії з урахуванням підсумків поточного та модульного контролю. Під час семестрового контролю враховуються результати задачі усіх видів навчальної роботи згідно зі структурою кредитів.

Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Участь в роботі впродовж семестру – 100.

Форма підсумкового контролю – залік.

Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

- семінарські завдання 30% семестрової оцінки;
- індивідуальна робота 30 % семестрової оцінки;
- модульний: тестовий (заліковий) – 40 % семестрової оцінки.

Розподіл балів, які отримують аспіранти

Поточне оцінювання та самостійна робота						Інд. завд.	Сума
М1		М2		М3			
ЗМ1	ЗМ2	ЗМ3	ЗМ4	ЗМ5	ЗМ6		
15	10	10	10	13	12	30	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	A	Зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	Не зараховано з можливістю повторного складання
<u>0-34</u>	F	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Умови допуску до підсумкового контролю

Аспіранту, який має підсумкову оцінку за дисципліну від 35 до 59 балів, призначається додаткова залікова сесія. В цьому разі він повинен виконати додаткові завдання, визначені викладачем.

Аспірант, який не здав та/або не захистив індивідуальне завдання, не допускається до складання заліку.

Аспірант, який має менше 3 балів по двох змістових модулях, не допускається до складання іспиту. В цьому разі він повинен виконати визначене викладачем додаткове завдання по змісту відповідних змістових модулів в період між основною та додатковою сесіями.

Аспірант має право на опротестування результатів контролю (апеляцію). Правила подання та розгляду апеляції визначені внутрішніми документами КНУБА, які розміщені на сайті КНУБА та зміст яких доводиться до студентів на початку вивчення дисципліни.

Питання підсумкового контролю

Формування етнополітичних ідей в Давній Греції та Римі. Етнополітичні ідеї Арістотеля («Політика»).

Етнополітичні ідеї Платона («Держава»).

Особливості формування етнополітичної думки в епоху Відродження. Н.Макіавеллі про незалежність і об'єднання Італії («Володар»).

Етнополітичні ідеї Ж.Бодена («Шість книг про республіку»).

Ж.Боден як засновник етнопсихології та етногеографії («Метод легкого вивчення історії»).

Розробка етнополітичних ідей Ф.Беконом і Т.Гоббсом («Левіафан»). Дж.Локк «Два трактати про правління».

Внесок Ш.Монтеск'є в розвиток етнополітичних ідей («Про дух законів»). Етнополітичні ідеї Ж.-Ж.Руссо в праці «Про суспільний договір».

Етнополітичні погляди «батьків-засновників» США.

Етнополітичні ідеї «Декларації незалежності США» та «Декларації прав людини і громадянина».

Етнополітичні ідеї І.Канта («До вічного миру»).

Розробка Й.Гердером концепції нації та національної держави («Ідея до філософії історії людства»).

Й.Фіхте як засновник теорії сучасного націоналізму («Основні риси сучасної епохи»).

Започаткування Г.Гегелем розробки психологічно-історичної теорії нації («Філософія права»).

Зародження і розвиток етнополітології як науки. Погляди О.Бочковського («Вступ до націології»).

Різноманітність поглядів щодо змісту терміну «етнополітологія».

Актуальність розвитку етнополітології: загальні та специфічні фактори. Визначення терміну «етнополітологія». Формула даного поняття.

Предмет, об'єкт та основні закономірності етнополітології. Загальнонаукові та спеціальні методи етнополітології.

Догматичне та критичне етнополітичне мислення: порівняльний аналіз. Структура та основні функції етнополітології.

Цілі і завдання етнополітології, її місце в системі суспільних наук. Багатоманітність форм людських спільнот.

Концепція В.Вернадського про людство. Марксистські і немарксистські школи етнічності. Різноманітність концепцій етнічності.

Концепція і модель придбання та втрати етнічного коріння Г.Абрамсона.

Концепція етнічної ідентичності, її основні типи. Концепції національної та символічної ідентичності.

Вплив Американської і Французької революцій на розвиток етнополітичних концепцій.

Визначення поняття етносу.

Теорія етносу Л.Гумільова («Етноси та анти етноси»). Розробка загальної теорії етносу.

Етнічна група: проблема визначення поняття. Національна меншина та домінуюча група.

Становлення та розвиток теорій нації. Політична теорія нації.

Психологічна теорія нації. Культурологічна теорія нації.

Історико-економічна теорія нації. Етнічна теорія нації.

Типологізація націй.

Концепція національності Л. Снайдера. Поділ людства на класи, етноси, нації.

Класифікація держав за Г.Нельссоном, У.Коннором, П.Ван Ден Бергом. Проблеми взаємовідносин етносів, націй і держав.

Причини і наслідки етнічного ренесансу в колишньому СРСР та незалежній Україні.

Стан і перспективи дослідження політизації етнічності. Політизація етнічності: зміст і етапи.

Характерні риси політизації етнічності.

Зародження, розвиток та загальні причини політизації етнічності. Політизація етнічності: роль держави та політичних еліт.

Політизація етнічності у колишньому СРСР та в незалежній Україні. Сутність і характер етнополітичної дезінтеграції.

Сучасні концепції етнополітичної інтеграції.

Основні передумови та типи інтеграційних процесів. Практичні аспекти етнополітичної інтеграції.

Етапи та методи етнополітичної інтеграції. Національні, етнічні та вселюдські цінності. Класові, етнічні, національні, державні інтереси.

Суть, характер та основні типи процесу глобалізації. Зміст, головні риси та типи процесу модернізації.

Загальна характеристика етнічних процесів.

Процеси етнічного роз'єднання, їх різноманітність. Теорії етнооб'єднувачих процесів, їх основні типи. Процеси етнічної і мовної асиміляції та акультурації. Головні чинники та форми асиміляції.

Процес етнічної інтеграції.

Різноманітність підходів щодо процесу етнічного ренесансу. Основні риси етнічного ренесансу.

Загальні причини етнічного ренесансу. Багатоманітність поглядів щодо формування націй. Головні умови народження націй.

Сутність і характер національного будівництва. Роль еліт у формуванні і розвитку націй.

Основний зміст процесів етнорегіоналізації.

Шляхи і методи вирішення етнорегіональних проблем. Структура, функції та завдання етнонаціональної політики.

Законодавча база та система прав етнонаціональних груп в Україні. Пріоритети, проблеми і перспективи вітчизняної етнонаціональної політики.

6. ЛІТЕРАТУРА

І. Методичне забезпечення

Всеукраїнський перепис населення 2001 року. URL: <http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/general/nationality/> (дата звернення: 01.05.2019).

Еремина Н. Этнотерриториальные проблемы стран Европейского союза. Учебное пособие. СПб.: 2009. 192 с.

Євтух В.Б., Трощинський В.П., Галушко К.Ю. та ін. Етносоціологія: терміни та поняття. Навч. пос. К.: Вид. УАННП «Фенікс», 2003. 280 с.

Коршук Р.М. Етнополітологія: Навчальний посібник. К.: Алерта, 2011. 200 с.

Лазарович М. Етнополітика України: навч.-метод. посіб. 3-тє вид., випр. і доп. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 32 с.

Націоналізм: Антологія. 3-тє вид. К.: ВД «Простір», «Смолоскип», 2010. 684 с.

ІІ. Нормативно-правові акти

Гаазькі рекомендації щодо прав національних меншин на освіту (1996 р.). URL: www.osce.org/uk/hcnm/32194?download (дата звернення: 01.05.2019).

Декларація прав національностей України від 01 листопада 1991 р. №1771-ХІІ. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1771-12> (дата звернення: 01.05.2019).

Декларація про права осіб, що належать до національних або етнічних, релігійних та мовних меншин. Прийнято резолюцією 47/135 Генеральної Асамблеї ООН від 18 грудня 1992 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_318 (дата звернення: 01.05.2019).

Європейська Хартія регіональних мов або мов меншин. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_014 (дата звернення: 01.05.2019).

Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 25 квітня 2019 р. №2704-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19> (дата звернення: 01.08.2019).

Закон України «Про національні меншини України» від 25 червня 1992 р. №2494-ХІІ. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2494-12> (дата звернення: 01.05.2019).

Закон України «Про ратифікацію Європейської хартії регіональних мов або мов меншин» від 15 травня 2003 р. № 802-IV.

URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/802-15> (дата звернення: 01.05.2019).

Конституція України у редакції Закону України від 02.06.2016 р. №1401=VIII. URL :<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення : 01.09.2018).

Лундські рекомендації. URL: <http://www.osce.org/uk/hcnm/32255> (дата звернення: 01.05.2019).

Рамкова конвенція про захист національних меншин. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_055 (дата звернення: 01.08.2019).

III. Література для підготовки до практичних занять та для виконання індивідуальних завдань

1. Аклаев А.Р. Этнополитическая конфликтология: Анализ и менеджмент: Учеб. пособие. М.: ДЕЛО, 2005. 471 с.
2. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування про походження й поширення націоналізму. Київ: Критика, 2001. 317 с.
3. Антонюк О.В. Основи етнополітики: Навч. посіб. К.: МАУП, 2005. 432 с.
4. Ачкасов В.А. Этнополитология: Учебник. СПб.: Изд. С.-Петербур. ун-та, 2005. 337 с.
5. Балибар Э. Валлерстайн И. Раса, нация, клас. Двусмысленные идентичности. М.: Логос-Альтера, 2003. 272 с.
6. Бауер О. Національне питання і соціал-демократія. К.: Основні цінності, 2004. 120 с.
7. Бачинський Ю. Україна irredenta. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Bachynskiy_Yulian/Ukraine_irredenta.pdf (дата звернення: 05.01.2019).
8. Бочковський О.-І. Вступ до націоналізму. 1937. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Vochkovskiy_Olherd-Ipolyt/Vstup_do_natsiolohii/ (дата звернення: 05.01.2019).
9. Бромлей Ю.В. Очерки теории этноса. М.: Наука, 1983. 412 с.
10. Брубейкер Р. Этничность без групп. М.: Изд. дом высшей школы экономики, 2012. 408 с.
11. Бурстин Д. Американцы: национальный опыт. М., 1993. 505с.
12. Винайдення традицій. За ред. Е. Гобсбаума Т. Рейнджера; Пер. з англ. К.: Ніка-Центр, 2005. 448 с.
13. Войналович В., Кочан Н. Релігійний чинник етнополітичних процесів на Донбасі: історія і сучасність. К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. 303 с.

14. Гелнер Е. Нації та націоналізм; Націоналізм. К.: Таксон, 2003. 300 с.
15. Гібернау М. Ідентичність націй. К.: Темпора, 2012. 304 с.
16. Горовіц Д.Л. Міжетнічні конфлікти: З новою передм. Пер. О.А. Ківшик. Х.: Каравела, 2004. 684 с.
17. Дівак В. В. Сепаратизм як феномен сучасної політики: політологічні та правові аспекти. К.: Логос, 2010. 224 с.
18. Донбас в етнополітичному вимірі. К.: ІПіЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2014. 584 с.
19. Донцов Д. Націоналізм. Дух нашої давнини. *Історія філософії України. Хрестоматія: Навч. посібник* / Упорядники М.Ф. Тарасенко, М.Ю. Русин, А.К. Бичко. К.: Либідь, 1993. С. 435-453. URL: http://chtyvo.org.ua/authors/Tarasenko_M/Istoriia_filosofii_Ukrainy_Khrestomatia/ (дата звернення: 05.01.2018).
20. Етнополітична культура в Україні: реалії та виклики часу. К.: ІПіЕНД, 2010. 431 с.
21. Етнополітичний контекст соціокультурних трансформацій у сучасній Україні. Ред. кол. О. Рафальський (голова), В. Войналович, Л. Нагорна. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2017. 512 с.
22. Здравомыслов А.Г. Межнациональные конфликты в постсоветском пространстве. М.: Аспект Пресс, 1997. 286 с.
23. Казьмирчук М. Етнополітика : підручник. К.: ПП «КП УкрСіч», 2013. 360 с.
24. Калхун К. Национализм. М.: «Территория будущего», 2006. 288 с.
25. Картунов О. Західні теорії нації. Плюралізм думок, дефініцій, понять. *Віче*. 1996. №6. С. 80-93.
26. Касьянов М. Теорія нації та націоналізму. К.: Либідь, 1999. 352 с.
27. Кимлічка В. Лібералізм і права меншин. Харків: ЦОІ, 2001. 176 с.
28. Кіссе А.І. Етнічний конфлікт: теорія і практика управління. Політологічний аналіз: монографія. К.: Логос, 2006. 380 с.
29. Котигоренко В.О. Етнічні протиріччя і конфлікти в сучасній Україні: Політологічний концепт. К.: Світогляд, 2004. 722 с.
30. Кресіна І.О. Українська національна свідомість і сучасні політичні процеси: Етнополітологічний аналіз. К.: Вища школа, 1998. 391 с.
31. Кривицька О. Демаркаційні лінії в етнополітичному просторі України: монографія. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2015. 328 с.

32. Курас І.Ф. Етнополітика: історія і сучасність. К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 1999.
33. Липинський. В.К. Націоналізм, патріотизм, шовінізм. *Сучасність*. 1992. №6. С. 76-78.
34. Лойко Л.І. Громадські організації етнічних меншин України: природа, легітимність, діяльність: Монографія. К.: ПЦ "Фоліант", 2005. 634 с.
35. Майборода О.М. Етнічність у міжнародній системі. Вид. 2-е, випр. і допов. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2017. 448с. URL: http://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/etnichnist_213.pdf (дата звернення: 01.05.2019)..
36. Майборода О.М. Теория этнополитики в западном обществоведении. К.: Наукова думка, 1993. 215 с.
37. Манн М. Нации-государства в Европе и на других континентах: разнообразие форм, развитие, неугасание. *Нации и национализм*. Б. Андерсон, О. Бауэр, М. Хрох и др; Пер. с англ. и нем. М.: Практика, 2002. С. 381-408.
38. Міжнаціональні відносини і національні меншини України: Стан, перспективи. Р.Ш. Чілачава (упоряд.), Т.І. Пилипенко (упоряд.). К.: Голов. спец. ред. літ. мовами нац. меншин України, 2004. 384 с.
39. Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 363 с.
40. Мокин К., Барышная Н. Этнополитическое исследование: концепции, методология, практика. Саратов: Издательский центр «Наука», 2009. 247 с.
41. Налчаджян А.А. Этнопсихология. СПб.: Питер, 2004. 381 с.
42. Національна єдність у конкурентному суспільстві: аналітична доповідь. За ред. О.М. Майбороди. Київ: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2018. 288 с. URL: http://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/natsionalna_ednist.pdf (дата звернення: 01.05.2019).
43. Обушний М. Етнос і нація: проблеми ідентичності. К.: Український центр духовної культури, 1998. 203 с.
44. Панчук М., Євтух В., Войналович В. та ін. Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості. К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2011. 396 с.
45. Перегуда Є., Малкевич А., Семко В., Ксеніч А. Мовна політика в Україні: між символічним насиллям та вільним мовним вибором. К.: «Бескиди» 2017. 207 с.
46. Петрашкова Н. С. Трансформации общественного сознания во Франции в вопросе национальной идентичности. *Вестник*

Московского университета. Серия 18. Социология и политология. 2013. № 1. С. 198 – 207.

47. Політичні технології регулювання міжетнічної та міжконфесійної взаємодії у новітніх українських реаліях: аналітична доповідь. За ред. д. політ. н. С.Ю. Римаренка. К.: ІПІЕНД ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2014. 188 с.

48. Попов Б.В., Ігнатов В.О., Степико М.Т. Феномен нації: основи життєдіяльності. К.: Знання, 1998. 262 с.

49. Попов Ф. География сецессионизма в современном мире. М.: Новый Хронограф, 2012. 672 с.

50. Прусаускас А.А. Этнонационализм, многонациональное государство и процессы глобализации. *Полис*. 1997. №2. С. 95-105.

51. Рафальський О.О. Консолідація українського суспільства: етнополітичний вимір. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2018. 400 с. URL: <http://ipien.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/konsolidatsia.pdf> (дата звернення: 01.05.2019).

52. Римаренко Ю., Шкляр Л., Римаренко С. Етнодержавознавство. Теоретико-методологічні засади. К., 2001. 264 с.

53. Розумний М. М. Виклики національного самовизначення: монографія. К.: НІСД, 2016. 196 с. URL: http://org2.knuba.edu.ua/pluginfile.php/89212/mod_resource/content/1/Розумний_виклики_національного_самовизначення.pdf (дата звернення: 01.05.2019)..

54. Сміт Д. Ентоні. Національна ідентичність: Пер. з англ. К.: Основи, 1994. 150 с.

55. Степико М.Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування. К.: НІСД, 2011. 336 с. URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-554-156-1/978-966-554-156-1.pdf> (дата звернення: 01.05.2019).

56. Тейлор Ч. Мультикультуралізм і «Політика визнання»: К.: Альтерпрес, 2004. 172 с.

57. Тишков В.А., Шабаяев Ю.П. Этнополитология: политические функции этничности: Учебник для вузов. М.: Издательство Московского университета, 2011. 376 с.

58. Тощенко Ж.Т. Этнократия: история и современность. М.:РОССПЭН, 2003. 432 с.

59. Українська політична нація: генеза, стан, перспективи. За ред. В.С.Крисаченка. К.: НІСД, 2003. 632 с.

60. Фарукшин М.Х. Федерализм: теоретические и прикладные аспекты. М.: Юрист, 2004. 527 с.

61. Харахаш Б.Є. Еволюція ідеї нації у творчості Д.Донцова. Політологічний вісник. Вип. №5. Київ, 1995. С 172-186.
62. Хобсбаум Э. Нации и национализм после 1780 года. СПб.: Алетейя, 1998. 468 с.
63. Хомрач В.П. Політико-мовна ідентичність громадян України: стан та тенденції розвитку: дис. ... канд. політ. наук: 23.00.03 – політична культура та ідеологія. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. К., 2015. 210 с.
64. Шпорлюк Р. Комунізм і націоналізм. Карл Маркс проти Фрідріха Ліста. К.: Основи, 1998. 479 с.
65. Ksenicz A., Perehuda J., Savojska S., Semko W., Malkiewicz A. Język a polityka. Przypadek Ukrainy. Zielona Gora 2017. 150 s.
66. Kuzio T. Ukraine. State and Nation Building. London : Routledge, 1998. 298 p.

Інформаційні ресурси

- Освітній сайт Київського національного університету будівництва і архітектури. URL: <http://org2.knuba.edu.ua>.
- Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України. URL: ipend.gov.ua.
- Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.
- Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. URL: <http://idpnan.org.ua/>.
- Інститут соціології НАН України. URL: <http://i-soc.com.ua/>.
- Інститут історії України. URL: <http://history.org.ua/uk>.
- Інститут демографії і соціальних досліджень ім. М.В.Птухи. URL: <http://history.org.ua/uk>.
- Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/>.

Навчальне видання

ЕТНОПОЛІТОЛОГІЯ ТА ЕТНОДЕРЖАВОЗНАВСТВО

Методичні рекомендації
до вивчення дисципліни для аспірантів
спеціальності «Політологія»

Укладачі:
ПЕРЕГУДА Євген Вікторович
СЕМКО Вадим Леонідович